

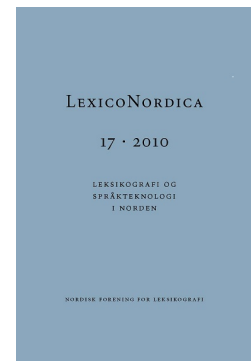
LexicoNordica

Forfatter: Kristina Nikula [Svensk ordbok – en guldgruva för språkintresserade]

Anmeldt værk: Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien, Band 1 (A–L), band 2 (M–Ö) i en box. Utarbetad vid Redaktionen för Svenska Akademiens samtidsordböcker, Lexikaliska institutet, Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet. Förlag: Norstedts Akademiska förlag (i distribution). Stockholm 2009.

Kilde: LexicoNordica 17, 2010, s. 351-375

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Svensk ordbok – en guldgruva för språkintresserade

Kristina Nikula

Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien, Band 1 (A–L), band 2 (M–Ö) i en box. Utarbetad vid Redaktionen för Svenska Akademiens samtidsordböcker, Lexikaliska institutet, Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet. Förlag: Norstedts Akademiska förlag (i distribution). Stockholm 2009.

0. Inledning

Hösten 2009 utkom *Svensk ordbok* (SO) som bär samma namn som *Svensk ordbok* (SOB) från 1986 men som i själva verket ska ses som en uppdaterad och utvidgad version av *Nationalencyklopedins ordbok* (NEO 1995–1996). NEO var i sin tur en reviderad och utvidgad utgåva av SOB. SO, som består av två band, band 1 (A–L) och band 2 (M–Ö), uppges innehålla ca 65 000 uppslagsord¹ som alla är försedda med betydelsebeskrivning. Med betydelsebeskrivningar till betydelsenyanser och idiom medräknade uppskattas betydelsebeskrivningarna till drygt 100 000. Varje artikel innehåller uppgifter om ordklassstillhörighet, böjning och uttal. För ord som inte antas bereda uttalssvårigheter och för sammansättningar anges bara accent. De formella uppgifterna avslutas med information om ordled. Den första definitionen och övriga numrerade definitioner anger huvudbetydelse, som i många fall

---

1 Antalet lemman anges i företalet till ca 65 000 (SO:VII) och i inledningen till 64 500 (SO:IX). En uppskattning av antalet lemman med utgångspunkt i en ”normalsida” skulle säkerligen inte ge en mera rättvisande uppskattning.

kompletteras med betydelsenyanser på egen rad som föregås av en liten cirkel. Betydelsebeskrivningen följs vanligen av exempel på användningen. Vissa artiklar innehåller därtill uppgifter som stilvärde, fackområde o.d. I SO ingår också kollokationer och idiom samt uppgifter om valens. Varje artikel avslutas med årtal för första belägg samt ordets etymologi och allra sist förekommer på sina ställen citat och en ruta som behandlar språkriktighetsfrågor i anslutning till uppslagsordet. Det är med andra ord en ansenlig mängd information som ges på de 3 736 sidorna. En överskådlig presentation av innehållet i ordboksartiklarna finns på den främre pärmens insida i vartdera ordboksbandet.

1. Ordbokens syfte och användare

SO är utrustad med ett förord, ett företal och en inledning. I förordet avgränsas SO mot SAOB, i företalet presenteras bl.a. SO:s förhistoria kort och omnämns den empiriska bas, *Lexikalisk databas*, som ordboken bygger på.

Alla tre inledande texter uppger på sitt sätt syftet med ordboken. Sammantaget strävar SO efter att ge så fullständiga upplysningar som möjligt om alla viktiga ord i ordförrådet i modern svenska. Tyngdpunkten uppges vara lagd på ordens betydelse och användning. Ordboken vänder sig till alla som vill lära sig mer om det svenska ordförrådet och ska vara en hjälpreda vid reception och produktion av text samt ge en uppfattning om ordens härkomst (SO:V, VII, IX).

Eftersom SO uppges vända sig till dem som vill lära sig mer om det svenska ordförrådet (SO:IX), kan användaren vara i princip vem som helst, både användare med svenska som modersmål och i våra dagar allt fler användare med ett annat modersmål än svenska. SO borde därtill också kunna användas i vetenskapligt syfte. SO:s funktion som både receptions- och produktionsordbok stäl-

ler därtill stora och delvis motstridiga krav på ordboken vad gäller struktur och tillgänglighet. Det är mot bakgrund av beskrivningen av SO:s funktion som jag i huvudsak kommer att bedöma hur väl man lyckats nå målet. I fortsättningen tar jag upp och diskuterar fenomen som jag funnit intressanta och/eller problematiska. Framställningen följer i stort ordboksartiklarnas uppläggning.

2. Databas och lemmasektion

SO baserar sig på *Lexikalisk databas* som utarbetats vid Lexikaliska institutet vid Göteborgs universitet. Hur omfattande denna databas är och vilka typer av text den baserar sig på framgår emellertid inte. Huruvida källmaterialet är baserat på talat och/eller skrivet språk och balanserat med hänsyn till olika typer av text framgår sålunda inte heller. Detta gör att man endast kan anta att källmaterialet till databasen är någorlunda representativt för den moderna svenskan i alla dess varianter; den perfekta korpusen finns helt enkelt inte, därtill är språk alltför dynamiska (Atkins & Rundell 2008:95). För ordboksanvändaren i gemen är bristen på information säkerligen av underordnad betydelse men ur lingvistikens synvinkel otillfredsställande då det inte heller ges någon hänvisning till källor som kunde ge information. Frågan aktualiseras inte minst som det råder en viss oenighet om vilka typer av text som ger det lemmaurval som bäst motsvarar användarens behov (Engelberg & Lemnitzer 2009:89).

Enligt företalet innehåller SO ”alla viktiga ord i det svenska ordförrådet” (SO:IX). Eftersom påståendet är föga anspråklöst inställer sig omedelbart frågan på vilka grunder de viktiga orden har valts. Man får anta att detta som brukligt skett på basis av frekvens, även om det vore viktigare att de ovanliga orden fanns med därför att det är de som i första hand kan förväntas förorsaka ordboksanvändarens problem (Svensén 2004:80–82).

En ordbok kan aldrig vara heltäckande. En ordbok behöver inte heller vara heltäckande om man med detta avser att ”varje” svenskt ord ska förekomma som uppslagsord. Uppgifter om enligt vilka principer lemmaselektionen har genomförts är därför viktiga med tanke på användaren. I SO uppges genomskinliga sammansättningar ha tagits med enbart i begränsad utsträckning (SO:IX). Det är därför naturligt att t.ex. *bordsduk* saknas som lemma. Den som tvivlar på att ordet existerar eller vill veta om sammansättningsfogen innehåller ett *-s-*, hittar det däremot bland de morfologiska exemplen under ordet *bord* i formen *bord(s)duk* och under *duk* som *bordsduk*. På motsvarande sätt hittar man *minkpäls* under såväl *mink* som *päls* och *skjortkrage* under både *skjorta* och *krage*. Man måste likväl utgå ifrån att antalet genomskinliga sammansättningar som ges i ordboken är begränsat och att de ingalunda alltid finns anförda under både för- och efterled. Men även om placeringen verkar slumpmässig och därigenom inte speciellt användarvänlig är det, bl.a. med tanke på sammansättningsfogen, ändå att föredra framför att de genomskinliga sammansättningarna helt skulle ha uteslutits ur ordboken.

Enbart en bråkdel av alla tänkbara facktermer uppges ha tagits med i ordboken. För att en fackterm ska uppföras i en allmänspråklig ordbok bör denna ingå i texter som vänder sig till icke-specialister. Fackområden som det kan finnas skäl att observera är enligt Svensén (2004:89f.) bl.a. konsumtion av varor och tjänster (t.ex. medicin) och områden som under en viss tid väcker stor uppmärksamhet i media. En granskning av beteckningar för sjukdomar visar att bl.a. *alzheimer*, *asiaten*, *fågelinfluensa*, *galna ko-sjukan*, *ms* e. *Ms*, *sars*, *Parkinson* e. *Parkinsons sjukdom*, *psoriasis*, *scrapie* och *vinterkräksjuka* finns uppförda förutom en massa andra ”vanliga” åkommor som *influensa*, *kikhosta*, *röda hund*, *vattkoppor* och *mässling* med flera. Den så kallade *Kumlingesjukan* eller *TBE* (ett slags hjärnhinneinflammation) finns däremot inte uppförd, kanske därför att sjukdomen hittills inte utgjort samma

problem och blivit lika omskriven i Sverige som i Finland. Fältet SJUKDOM förefaller trots detta ha god täckning.

En kontroll i SO av ordförrådet i en artikel i Svenska Dagbladet (9.12.2009) om budgetkrisens Grekland visade att av de ekonomiska termer som kunde tänkas skapa problem oväntat många finns anförda (t.ex. *kreditbetyg*, *riskpremie*). Däremot inte *EU*, som också nämns i texten, även om initialord finns anförda. Förklaringen till detta är att proprier normalt inte brukar anföras i enspråkiga ordböcker (Svensén 2004:91–93).

Det verkar som om man i SO lyckats få med det mest centrala i det svenska ordförrådet, såväl högtidligt som vardagligt. Här finns allt från *nejd* <högt.> till *snackis* <vard.> Här finns *bonusbarn*, *mess*, *mp3-spelare*, *platt-tv* och *självordsbombare*. Också initialord och förkortningar finns anförda. Ett enstaka finlandssvenskt ord har jag påträffat: *råddig* 'oklar och virrig', men detta markeras inte som finlandssvenskt utan som provinsialism. Av 327 finlandssvenska ord i SAOL Plus har Martola (2010:199f.) påträffat endast åtta i SO, däribland *råddig*. Över lag förefaller SO ställa sig ganska kallsinnig till provinsialismer trots att de är viktiga ur receptions-synvinkel och inte heller är helt oviktiga med tanke på produktion av text.

3. Betydelse

Betydelsebeskrivningen är central i en enspråkig betydelseordbok som SO. Undersökningar² har visat att användarna oberoende av modersmål oftast anlitar enspråkiga ordböcker för att få reda på ords betydelse. (Engelberg & Lemnitzer 2009:87.) Med hänsyn till användarens behov kan betydelsebeskrivningen ges olika innehåll

2 En stor del av undersökningarna från 1980- och 1990-talet har dock underkänts till följd av att de inte ansetts fylla de metodiska minimikraven (Engelberg & Lemnitzer 2009:85f.).

och form: bland annat krävs att innehållet i ordboksartiklarna presenteras på ett språk som motsvarar användarens lingvistiska kompetens, inte kräver specialkunskaper eller tvingar användarna att lära sig ovanliga lexikografiska konventioner. (Atkins & Rundell 2008:407–413, se också Lorentzen & Nimb 2010:333–335.)

3.1. Betydelsebeskrivningen

I allmänspråkliga ordböcker är betydelsebeskrivningarna vanligen intensionella, vilket innebär att genus proximum anges och därtill så många särdrag som är nödvändiga men samtidigt tillräckliga för att avgränsa begreppet mot andra element i klassen. SO utgör i detta avseende inte något undantag (SO XIV). Idealet har länge ansetts vara att i den mån det är möjligt använda ett genus proximum som kräver ett enda särdrag för att nå den önskade avgränsningen av begreppet, t.ex. **rektangel** 'rätvinklig fyrhörning' (Svensén 2004:274). Detta är emellertid svårt att uppnå inom områden med en välutvecklad taxonomi, t.ex. biologi, och långt ifrån varje ord låter sig beskrivas enligt denna enkla modell. I och med utvecklingen av prototypsemantiken och korpuslingvistik har man därför i stället för att isolera nödvändiga och tillräckliga särdrag börjat sträva efter att visa vad som är normalt snarare än vad som är nödvändigt och att förse användarna med information som hjälper till att identifiera prototypiska medlemmar i en kategori (Atkins & Rundell 2008:276–280, 416–419).

I SO definieras på traditionellt vis *marulk* med genus proximum, *rovfisk*, som i sin tur på en högre nivå i hierarkin definieras av ett annat överbegrepp, *fisk*, och ett antal särdrag som ansetts nödvändiga för att ordboksanvändaren ska kunna identifiera den ifrågavarande fisken:

marulk en bottenlevande rovfisk med stort huvud och en förlängd, utbuktad ryggfenstråle på nosen en sorts vajande

metspö som fisken lockar till sig sitt byte med; förekommande i Ska-gerrak och Kattegatt {JFR kotlettfisk}

Även en användare som inte känner till marulken har tack vare den detaljerade beskrivningen, och till följd av att man appellerar till användarens kunskap om världen, möjlighet att identifiera fisken.

Gränsdragningen mellan språklig och encyklopedisk information och användningen av encyklopedisk information i ordböcker har tidvis diskuterats intensivt. (Se t.ex. Lundbladh 1999, Svensén 2004:353–357, Engelberg & Lemnitzer 2009:7–9) I SO definieras **euro** som 'den gemensamma myntenheten inom den europeiska valutaunionen (EMU)'. En minimal betydelsebeskrivning som **euro** 'en myntenhet' och **marulk** 'en (rov)fisk' kunde förslå om behovet av information uppstått vid reception av text men vid produktion av text är detta inte tillräckligt. En kort beskrivning som 'en myntenhet' resp. '(rov)fisk' kan visserligen tjäna som vägvisare till litteratur som kan ge närmare upplysningar men förlänger samtidigt sökprocessen för den som inte nöjer sig med den knappa beskrivningen utan behöver mera precis information.

Lax beskrivs i SO som 'en större vandrande fisk med långsträckt, spolförmig kropp och läckert rosa kött främst förekommande i Nordatlanten'. Att fisken är välsmakande eller en omtyckt matfisk anges också för *gös* och *sik* men inte för t.ex. *gädda* eller *strömming*. Jag håller gärna med om att gäddan inte utmärker sig genom att vara välsmakande men strömmingen vore väl så bra som laxen värd beröm. Tycke och smak ska man inte diskutera och borde därför inte heller, kunde man tycka, ges plats i betydelsebeskrivningar i ordböcker. Det finns ju folk som tycker att **surströmming** 'strömming som är konserverad genom jäsning en norrländsk specialitet', är en delikatess, men varken detta eller lukten, som kanske bäst karakteriserar surströmmingen, nämns i betydelsebeskrivningen. Om man på basis av observerbara data

likväl kunnat konstatera att t.ex. vissa fiskarter oftare än andra åtföljs av positiva konnotationer i fråga om smak, är det naturligt att anföra dessa i betydelsebeskrivningen om de kan bidra till att hjälpa ordboksanvändaren att identifiera fisken (jfr Atkins & Rundell 2008:426f.). **Ros** som beskrivs som 'typ av stor, ofta väldoftande blomma på taggig stjälk' förknippas med en känsla av välbehag till följd av doft och utseende. I de fall konnotationerna är av betydelse för att man ska förstå metaforik är det nödvändigt att de tas med i betydelsebeskrivningen. En metafor som **inte vara ngn dans på rosor** 'inte vara bekymmersfritt' kan vara svår att förstå (Svensén 2004:279f.) eller kan till och med missförstås utan uppgift om konnotationerna, för rosen har också törnen som kunde ge upphov till motsatta konnotationer och metaforer.

Beskrivningen av *svin* väckte kritik då SOB kom ut. Betydelsebeskrivningen 'typ av partåigt hovdjur med lång, kraftig kropp, förlängt nosparti och korta ben' återkom i NEO med tillägget 'ej idisslande'. Samma definition som i SOB återkommer också i SO. Med tanke på folk i allmänhet är denna betydelsebeskrivning inte optimal då man inte kan utgå ifrån att innebörden av vare sig *partåig* eller *hovdjur* är bekant. Det tidigare nämnda (*rov*)*fisk* ger åtminstone information om att en fisk avses medan *partåig* och *hovdjur* kräver ett visst mått av utomspråklig kunskap. **Dörr** beskrivs i SO som 'vertikal, svängbar skiva för tillslutning av ingångs- eller förbindelseöppning i en byggnad'. Vissa begrepp, t.ex. *svin* och *dörr*, är det i själva verket mer eller mindre omöjligt att beskriva någorlunda enkelt verbalt. I dessa och i många andra fall skulle en illustration därför underlätta förståelsen åtskilligt men då var det ju också frågan om en annan typ av ordbok. Också med hjälp av språkliga exempel kan förståelsen underlättas (se SO **dörr**), men idealet vore att förklaring och exempel var självständiga och kunde förstås oberoende av varandra (Atkins & Rundell 2008:454). Både antonymer och synonymer bidrar därtill på sitt sätt till betydelsebeskrivningen och synonymerna ger dessutom användaren en

möjlighet att variera ordförrådet. SO är över lag generös med information i betydelsebeskrivningen och med exempel. Med tanke på ordbokens dubbla funktion – den ska fungera både vid reception och produktion – och tillfredsställa en synnerligen heterogen målgrupp är detta säkerligen den mest framkomliga vägen.

Oriktiga betydelsebeskrivningar ska enligt Bergenholtz (2005) inte vara sällsynta i ordböcker. Trots ett flitigt bläddrande har jag dock inte lyckats hitta oriktiga betydelsebeskrivningar i SO.

Även om SO i betydelsebeskrivningen uppges följa den traditionella typen med genus proximum och nödvändiga och tillräckliga differentiae specifica i betydelsebeskrivningen verkar man likväl inte vara helt opåverkad av prototypsemantiken som lyfter fram det som är typiskt eller normalt och den vägen hjälper användaren att identifiera referenten.

3.2. Betydelsebeskrivningens struktur

Vid innehållsligt besläktade ord borde man som regel i beskrivningen av betydelsen vara konsekvent vid valet av genus proximum, och bl.a. välja rätt särdrag; ur formell synvinkel borde ord som tillhör samma semantiska fält beskrivas på likartat sätt. (Svensén 2004:277, Atkins & Rundell 2008:392f.) I SO förverkligas detta inte konsekvent i beskrivningarna av t.ex. de tidigare nämnda sjukdomarna. **Alzheimer** beskrivs som 'en sjukdom som drabbar hjärnan och leder till demens'. Hjärnsjukdomar är **galna ko-sjukan** 'en dödlig hjärnsjukdom bland nötkreatur' och **scrapie** 'en dödlig hjärnsjukdom bland får'. Som nervsjukdomar beskrivs **Parkinsons sjukdom** 'en nervsjukdom med skakningar, stelhet och hämmade muskelrörelser' och **ms** 'en kronisk nervsjukdom [...]'; medan **psoriasis** är 'en kronisk hudsjukdom med stark avfällning av hud'. Resten av de ovan nämnda sjukdomarna beskrivs på följande vis: **fågelinfluensa** 'en smittsam virussjukdom som vanligen drabbar tamfåglar men kan överföras till människor',

vinterkräksjuka 'en infektionssjukdom som orsakar illamående, diarréer och kräkningar', **sars** 'typ av smittsam, mycket allvarlig lunginflammation' och **asiaten** 'typ av influensa' som ju också är en virus sjukdom. Förutom genus proximum 'en sjukdom' borde i betydelsebeskrivningen av sjukdomar som *differentia specifica* ingå åtminstone symptom (jfr **vinterkräksjuka**); fakultativa är däremot svårighetsgrad (jfr **sars**), lokalisering (jfr **Alzheimer**), orsak (jfr **fågelinfluensa**) och insjuknad (jfr **scrapie**) (Atkins & Rundell 2008:393). Bäraren av en viss sjukdom anges då det är frågan om en djursjukdom eller om en sjukdom som drabbar både människor och djur, i övriga fall får man utgå ifrån att människan är sjukdomsbärare. I fråga om *Alzheimer* framgår implicit att det är frågan om en sjukdom som drabbar människor eftersom sjukdomen uppges leda till demens, men i fråga om t.ex. *sars* framgår inte om denna sjukdom kan drabba människor och/eller djur. Det förefaller som om betydelsebeskrivningarna i SO motsvarar i stort hur folk i allmänhet skulle beskriva sjukdomar. Struktureringen av betydelsebeskrivningarna visar att det är nödvändigt men samtidigt inte problemfritt att kombinera användningen av hierarkiska särdrag med prototyptänkande.

4. Flerordslemman: substantiv, prepositionsuttryck och partikelverb

I SO ingår som uppslagsord också flerordsuttryck som *au pair*, *galna ko-sjukan*, *grand old man* m.fl. substantiv men också prepositionsfraser som *i dag*, *till fullo* och partikelverb som *gå över*, *hitta på*. Även om de flerordsuttryck som inleds exempelvis med *till* är rätt många är de lätta att hitta eftersom det första ordet i den senare delen i kombinationen avgör placeringen, dvs. *till fullo* återfinns under *till* och efter *till freds*. Avsteg från denna enkla regel förekommer bl.a. vid *för övrigt* som inte finns uppfört som lemma

utan måste sökas under *övrigt* och vid *förresten* som också uppges kunna uppträda i formen *för resten* utan att denna form förekommer som uppslagsord.

Också partikelverb är mestadels lätta att hitta i SO även om man inte alltid är konsekvent i fråga om placeringen. Ofta uppträder partikelverben som lemman både med sär- och sammanskrivning, t.ex. *utkomma – komma ut*, andra gånger påträffas de enbart i artiklarna för simplexverben (Martola 2010:195f., 202). I de fall den ena varianten är vanligare än den andra anges detta (SO:XIV). Vad som ska räknas som ett partikelverb kan vara problematiskt men ofta visar den syntaktiska kontexten och i vissa fall i kombination med semantiska faktorer enligt Sundman (2010:314) att prepositionen ska tolkas som en partikel. Av de nitton exempel³ på partikelverb som Sundman (2010:314) behandlar, återfinns tolv som lemman i SO. De partikelverb som saknas som uppslagsord är *hoppa till* och *marschera på* samt *ta ifrån*, som finns anfört som fast sammansättning *frånta* (ofta lös förb. i formen *ta ifrån*). Vid *dra* (ibl. med partikel, t.ex. **in**, **ner**, **upp**, **ut**), *hälla* (ofta med partikel, särsk. **i**, **på**, **upp**, **över**) och *skrapa* (ofta med partikel, särsk. **bort**) anges i ordboksartikeln att verbet kan förekomma med partikel medan *gå med på* finns anfört enbart som valensuppgift. Överlag är SO ändå rätt generös med partikelverb. (Jfr dock Martola 2010:197.) Efter t.ex. *gå v.* anförs inte mindre än tjugosju partikelverb som lemman, allt ifrån *gå an* till *gå över*. Att partikelverben uppträder som lemman utökar kännbart lemmabeståndet men det är tillfredsställande ur ordboksanvändarens synvinkel att de har en synlig placering och därmed är lätta att upptäcka. Det som till en början verkar vara inkonsekvenser i fråga om placeringen av partikelverben kunde tänkas bero på att de partikelverb som inte anges som lemma har en mera inskränkt användning (jfr an-

3 Följande partikelverb finns anförda hos Sundman: *bryta av*, *dra för*, *dra på*, *dricka ur*, *gå med på*, *gå under*, *hoppa av*, *hoppa till*, *hälla med*, *hälla i*, *koppla ur*, *marschera på*, *skrapa av*, *skriva om*, *skynda på*, *sätta på*, *ta med*, *ta ifrån*, *vara med*.

märkningen *ibl.* med partikel, *ofta* med partikel), något som likväl t.ex. partikelförbindelser med *åt* talar emot, då t.ex. *klämma åt* inte uppförs som lemma (Martola 2010:197f.).

5. Språkliga exempel: sammansättningar, kollokationer och fria illustrationer

SO innehåller gott om språkliga exempel. De morfologiska exemplen består av sammansättningar där uppslagsordet ingår antingen som för- eller efterled: *handflata*; *handklappning*; *handskriven*; *högerhand*. Pilen framför vissa ord anger att sammansättningen också förekommer som uppslagsord. De morfologiska exemplen kan vara till hjälp för den som inte hittat en viss sammansättning som uppslagsord. Även om SO strävar efter att vara användarvänlig måste man kunna förutsätta att användaren, om ett ord saknas som uppslagsord, också letar bland de sammansättningar som anförs under den aktuella sammansättningens för- och/eller efterled.

De syntaktiska exemplen består av kollokationer och/eller friare illustrationer till uppslagsordets användning. Kollokationerna, t.ex. *begå självmord*, *fatta/ta ett beslut*, som är viktiga om man vill använda uppslagsordet optimalt vid produktion av text, kommer först och följs av de friare exemplen som vanligen utgörs av hela satser. Idiomen som är besläktade med kollokationerna behandlas för sig som sublemman. På detta ges tydliga exempel i inledningen (SO:XVIIIf.) Behandlingen av kollokationerna för sig är till fördel eftersom det, om dessa ingår i exempelsatser, kan vara svårt att avgöra kollokationernas räckvidd (Malmgren 2009:98f.). Rent typografiskt vore en tydligare gräns önskvärd å ena sidan mellan morfologiska och syntaktiska exempel och å den andra mellan kollokationerna och de fria illustrationerna. Som det nu är, är det svårt att skilja de olika typerna av exempel åt eftersom både de enskilda exemplen och de olika typerna skiljs åt av semikolon.

Också en rutinerad ordboksanvändare tvingas läsa de morfologiska exemplen för att småningom komma fram till exempelvis kollokationen *ingå/träffa avtal* eller den friare illustrationen till uppslagsordets användning: *~et mellan Sveriges Radio och staten*. En om möjligt tydligare gränsdragning av något slag hade sålunda varit att föredra. I inledningen kommenteras uppställningen (SO:XVII) men det är ju ingen hemlighet att denna sällan läses av ordboksanvändarna.

De språkliga exempel som ges är enligt SO ofta citerade, ibland något modifierade (SO:XVII) men egentligen är typen av mindre betydelse, eftersom huvudsaken är att exemplen fungerar som avsett. Det kan till och med hävdas att de modifierade exemplen är mera autentiska än de som tagits direkt ur korpora eftersom dessa är ryckta ur sitt sammanhang medan de modifierade befinner sig i den kontext de skapats för. (Nikula, H. 1995:311, Atkins & Rundell 2008:457). Språkproven kan ha semantisk, syntagmatisk, konnotationell och encyklopedisk funktion. (Malmgren 1994:109–111, Nikula, H. 1995:312f., Atkins & Rundell 2008:454f.). I normalfallet illustrerar språkproven flera än en funktion på samma gång.

Exemplen ska för att vara verkningsfulla vara naturliga och typiska, de ska vara informativa och de ska vara begripliga (Nikula, H. 1995:314–316, Atkins & Rundell 2008:458–461). Över lag är exemplen i SO informativa och bidrar både till förståelsen av uppslagsordet och visar detta i användning, men ibland skulle man önska sig vissa tillägg. *Demonstrera* v. 'förevisa och samtidigt förklara funktionssätt o.d.' följs av exemplen *han ~de den nya kopiatorn*. Av exemplet framgår att *demonstrera* är ett transitivt verb men med tanke på prepositionsanvändningen kunde till exemplet ha fogats *för studenterna*. I detta och många andra fall kompenseras likväl denna och liknande brister av valensuppgifterna där prepositionen finns angiven. Som förklaring till **C-uppsats** ges 'akademisk uppsats på C-nivå' och användningen förtydligas med fraserna *skriva ~, försvara sin ~*. Betydelsebeskrivningen är kort

och för den som inte är insatt i universitetsstudier knappast tillräcklig med tanke på produktion av text. I detta och liknande fall är det därför viktigt att SO konsekvent anför och förklarar det/de ord som kan förväntas skapa problem, i detta fall C-nivå 'kunskapsnivå motsvarande den tredje terminens studier i ett universitetsämne'. De exempel som knyter an till den kulturella kontexten fyller oftast de flesta krav som ställs på ett exempel på samma gång: de är informativa, naturliga och lätta att begripa. Bland exemplen i anslutning till häxa s. finns bl.a. *~n i pepparkakshuset* och *häxorna troddes fara till Blåkulla på sina kvastar*, användningen av räv illustreras med bl.a. *Mickel ~ lurade alla hundarna* och *dopp i grytan* med [...] *en traditionell jul med skinka, lutfisk och dopp i grytan*.

Ur genussynvinkel kan konstateras att en del av den gamla surdegen rensats bort bland exemplen. Både i SOB och i NEO fanns det gott om exempel där kvinnan sågs som beroende av mannen om hon över huvud tilläts visa sig (Nikula, K. 1997) men numera är kvinna och man mer jämställda (ex. *han betar sig som ett svin mot sin fru* [...] resp. *hon var full som ett svin*). Förbättringen i SO, där också kvinnor kan göra saker på egen hand, bidrar knappast i någon större utsträckning till ordbokens användbarhet men bidrar inte heller till spridande av stereotypa uppfattningar om könen.

6. Idiom

I en enspråkig ordbok som ska gå att använda för reception av text är idiom ett självskrivet inslag – produktion av text låter sig göra även utan att idiom används. I enspråkiga ordböcker som är avsedda för både reception och produktion måste likväl åtminstone de vanligaste idiomerna anföras (Svensén 2004:245); också modersmålstalare kan behöva försäkra sig om att ett idiom förekommer i den form och med den betydelse som man föreställer sig. I de flesta

ordböcker förekommer idiom i viss utsträckning men är ofta svåra att hitta. SO:s behandling av idiomerna är föredömlig. De är lätta att hitta eftersom de införts som sublemman under sitt huvudord med fet stil men i något mindre grad än vanliga uppslagsord. Detta är naturligt eftersom idiomerna utgör självständiga enheter med en betydelse som inte kan härledas som summan av de ingående ordens betydelser (idiom kan ofta också ges bokstavlig tolkning, t.ex. *hugga i sten*). Idiomerna följs dessutom både av betydelsebeskrivning och av exempelsatser. I förtexten ges därtill enkla regler för placeringen: ett idiom behandlas under det första substantiv som ingår i detta utom i fall substantivet står i genitiv: jfr (**det är inte lätt att**) **lära gamla hundar sitta – vara på (sin) mammas gata se gata**. Saknas substantiv ska idiomerna gå att hitta i artikeln om det första verbet, ex. **sopa hem ngt se 'sopa**. Idiom som påminner om en liknelse med ett adjektiv som huvudord behandlas under adjektivet, ex. **gammal som gatan**, men finns också upptaget under **gata** med hänvisning till **gammal 1**. Vissa idiom kan vara svårare än andra att hitta, ex. **gå som smort**. Den som börjar sin sökning med **smort** hänvisas därifrån till **smörja** där idiomerna behandlas. Även om man inte känner till reglerna för placeringen torde det ändå gå att hitta rätt eftersom idiomerna, utan kommentar men med hänvisning, också ofta finns uppförda under andra lemmarna än där de enligt reglerna hör hemma och behandlas.

Trots att idiomerna allmänt beskrivs som fasta fraser kan de uppträda i varierande former och variera antingen systematiskt eller kreativt (Szczepaniak 2006:36). Systematisk variation, som bland annat kan innebära användningen av synonymer eller strykningen av ett ord, noteras i viss utsträckning i SO, ex. **hamna/komma i orätta händer, komma (väl) till pass**. De kreativa varianterna, som man i motsats till de föregående skapat medvetet för att uppnå en viss, vanligen humoristisk effekt kan vara högst tillfälliga och noteras till följd av detta inte i ordböcker (Szczepaniak 2006:35–38) och sålunda inte heller i SO (SO:XVIII).

7. Konstruktionsätt

SO innehåller också formaliserade uppgifter om valens för i första hand verb men i vissa fall också för adjektiv och substantiv. I Norden var NEO först med denna typ av information och informationen har förbättrats i SO. Valensuppgifterna består av uppgifter om vilka aktanter som kan slutas till ett givet lemma och i vilken mån dessa är obligatoriska eller fakultativa. Formuleringen av valensuppgifterna är emellertid inte alltid oproblematis. Bland annat är gränsen mellan de obligatoriska och fakultativa, inre aktanterna vag. Därtill är också gränsen vag mellan de fakultativa och de s.k. yttre aktanterna eller adverbial av olika slag som inte ska anges i konstruktionsordböcker (Malmgren & Toporowska Gro-nostaj 2009:184). Jag har bland annat därför inte i någon större utsträckning granskat i vad mån synonyma eller nästan synonyma grupper av verb uppvisar samma konstruktionsmönster. I stället har jag valt att närmare studera om man i SO lyckats presentera valensen så att uppgifterna är begripliga för folk i allmänhet trots att, som Bergenholtz & Vrang (2005:175f.) konstaterar i sin recension av Den Danske Ordbog, man kan utgå ifrån att denna information främst intresserar speciella grupper som ”akademikere og sprogliebhave”.

Verbet *köpa* brukar användas som något av ett paradexempel då det gäller beskrivningen av valens. Betydelsen av *köpa* anges i SO som ’skaffa sig (ngt) som sin egendom mot ersättning’, dvs. SO utgår vid betydelsebeskrivningen från att verbet är treställigt med ”köpare-vara-pris”. Konstruktionsuppgiften skrivs däremot: ~ *ngt* (*av ngn*) (*till* el. *åt ngn*) (*för* BELOPP), vilket innebär att i denna förekommer fem element, ”köpare-säljare-mottagare-vara-pris”. En användare som är van vid att handskas med ordböcker kan sannolikt räkna ut hur valensuppgiften ska tolkas. Mindre vana användare kan däremot stöta på problem även om parenteser

är ett vedertaget sätt att markera sådant som är optionellt. Med tanke på folk i allmänhet har man därför i Den Danske Ordbog gått in för få valensbundna aktanter, vanligen två och på sin höjd fyra (Lorentzen & Trap-Jensen 2005:255). Språkprov med alla fem element i samma sats skulle knappast vara till någon större nytta eftersom de skulle bli både långa och föga naturliga. Flera kortare exempel där de olika elementen i tur och ordning kommer till uttryck (jfr Svenskt språkbruk) kunde däremot förbättra begripligheten men låter sig av utrymmesskäl knappast göra i allmänna (pappers)ordböcker (Malmgren & Toporowska Gronostaj 2009:189). Motsvarande konstruktionsmönster som vid *köpa* återkommer vid motsatsen till *köpa*, dvs. *sälja*, som beskrivs: ~ *ngt* (*till ngn* el. *ngt*) (*för* BELOPP) och *köp* s. som beskrivs på följande vis: ~ (*av ngt*) (*åt* el. *till ngn*) (*för* BELOPP). I dessa fall är konstruktionsuppgifterna förhållandevis genomskinliga. Mera komplicerade är konstruktionsuppgifterna för *läsa* 'låta blicken löpa längs textrader för att tillägna sig deras innehåll'⁴ med valensen ~ (*ngn* el. *ngt el. SATS*) (*för ngn*), ~ (*om ngn* el. *ngt el SATS*) (*för ngn*), ~ (*i ngt*). Ordningföljden mellan de anförda aktanterna kan inte uppfattas som ordföljdsregler, eftersom ordföljden är beroende av många olika faktorer, men utgångspunkten i ordboken förefaller naturligt nog vara något slags "normalordföljd".

Valensbeskrivningar kan till följd av sin komplexitet skapa tolkningsproblem (t.ex. *läsa*). Ett problem av annan typ är övergeneralisering. Det är nödvändigt att skilja mellan animata (*ngn*) och icke-animata (*ngt*) aktanter men inte sällan övergeneraliseras *ngt*. Malmgren & Toporowska Gronostaj (2009:184) konkretiserar detta med valensangivelserna till *läsa* v.; man kan *läsa ngt* men inte vad som helst vilket enligt dem gör att *ngt* borde preciseras. Konstruktionsuppgiften vid *läsa*, ~ *ngn*, illustreras med *vår mest läste författare*, men ett exempel med direkt objekt, t.ex. *läsa Strindberg*, vore ur användarens synvinkel tydligare. Också SATS kan skapa

4 I detta fall framgår av betydelsebeskrivningen som Nina Martola påpekat i e-brev (sommaren 2010) vilken typ av objekt som är möjlig.

problem i valensuppgiften till *läsa* v., och överallt där SATS ingår, eftersom det inte framgår vilken typ av bisats som kan komma i fråga – en bisats inledd med, *att*, *hur*, *när* o.a.? Detta problem kunde åtminstone delvis ha avlägsnats med hjälp av exempel. En kontroll av tio slumpmässigt valda verb (*bönfalla*, *fråga*, *gnälla*, *prisa*, *rådfråga*, *satsa*, *stå ut*, *tala*, *yttra sig*, *önska*), visar att det endast i tre av artiklarna finns exempel som innehåller bisatser. Vid t.ex. *önska* v. innehåller artikeln däremot tre exempel där bisatsen inleds med *att*. I fall som detta kunde man ha varit mera sparsam för att i stället anföra exempel där sådana saknas, (t.ex. *satsa* v.). Både i fråga om övergeneralisering av *ngt* och om SATS kunde exemplen ha valts så att användaren med deras hjälp kunde sluta sig till vad *ngt* kan stå för (vid t.ex. *sjunga* v. preciseras med exempel vad som är ”sångbart”) och vilka bisatser som är möjliga. Denna lösning är likväl utrymmeskrävande och därför kunde man åtminstone vid SATS kanske i framtiden överväga någon annan typ av notation, t.ex. *att/hur/när-SATS* e.d. utan att ordboken för den skull förvandlas till en grammatik (jfr Lorentzen & Trap-Jensen 2005:252). Men inte heller detta är problemfritt (se Malmgren & Toporowska Gronostaj 2009:189). Problemet ska likväl inte överdrivas för det visade sig i praktiken vara oväntat svårt att hitta valensuppgifter där SATS ingår. Om det förhåller sig som Malmgren & Toporowska Gronostaj (2009:186) antar att kanske knappt tio procent av verben har komplicerade valensangivelser kan man konstatera att informationen vid de flesta verb trots allt är relativt lättforcerad.

Valensuppgifterna ges i SO i slutet av artikeln och endast en gång per betydelsemoment. Här frågar man sig om det inte vore bättre att omedelbart efter betydelsen också ange valensen eftersom det då skulle vara möjligt att se valensuppgifterna konkretiserade i de efterföljande exemplen. Eftersom placeringen ändå är densamma som i NEO får man anta att den inte utsatts för kritik av ordboksanvändare och recensenter utan att den ansetts fung-

erat någorlunda väl. Trots att valensuppgifterna inte alltid motsvaras av exempel och valensuppgifterna i vissa fall kan vara svårforcerade, är jag likväl helt överens med Malmgren & Toporowska Gronostaj (2009:186) om, att detta inte hade varit en tillräcklig orsak att helt avstå från valensuppgifter. För det är ingalunda enbart lingvister och eventuellt språkbrukare med annat modersmål än svenska som kan ha nytta av valensuppgifterna utan också modersmålstalande som är måna om sitt språk kan tveka vid t.ex. valet av preposition.

8. Första belägg, etymologier och sentenser

Även om varken första belägg eller etymologi underlättar reception eller produktion av text breddar uppgifterna i SO användarens kunskap om det svenska språket – etymologi uppges därtill av Atkins & Rundell (2008:208) numera tillhöra den information som kan förväntas ingå i medelstora, enspråkiga ordböcker. Intresset för ords ursprung är dessutom stort bland folk i allmänhet och även en knapphändig uppgift kan vara till nytta och motarbeta uppkomsten av alltför fantasifulla folketymologier. Dessutom kan etymologiska uppgifter säkerligen i många fall ge en djupare förståelse för ordets nuvarande betydelse och användning.

Efter de etymologiska uppgifterna följer på sina ställen ett citat som är nära förknippat med uppslagsordet och som är avsett att ge detta extra belysning. Citaten härstammar ofta från den svenska litteraturens klassiker i vid mening; det är inte bara Strindberg som fått bidra utan här finns också citat från Evert Taube, Povel Ramel, Hasse och Tage och många andra. Citaten aktualiserar betydande delar av kulturarvet men man kan misstänka att det är de något äldre ordboksanvändarna som känner sig mest hemmastadda bland upphovsmännen till citaten. Detta förringar självfallet inte den information som citaten ger om uppslagsordet.

Man kan fråga sig om en ordbok kan vara underhållande? SO är det i alla fall inte minst tack vare just citaten. Många är säkert de som av denna anledning och som utan ett direkt behov av information kommer att bläddra i SO och läsa en artikel här och ett citat där. Också uppgifterna om första belägg och ordens etymologi bidrar, förutom med den konkreta nyttan, också med ett visst underhållningsvärde.

9. Språkvårdsrutor

Nytt i SO i jämförelse med NEO är de s.k. stilrutorna som mot skuggad bakgrund ställvis uppträder allra sist i en artikel. I en kommentar till SO konstateras att ordboken är deskriptiv och att man åtminstone inte, om två uttryckssätt är lika frekventa och användbara, anser sig ha befogenhet att verka normerande (Malmgren 2009:97). I rutorna, där klassiska språkvårdsfrågor i anslutning till uppslagsordet diskuteras, ges likväl ofta rekommendationer. Rekommendationerna kan i princip gälla vilket språkligt fenomen som helst, t.ex. uttalet som i fallet *anrika* v. Om detta sägs: ”Det inte ovanliga uttalet med långt a är inte korrekt. Ordet har ingenting med *anrik* att göra utan vi har att göra med samma *an* som i t.ex. *gå an*.” I detta exempel nöjer man sig likväl inte med att rekommendera utan får sägas peka med hela handen. I fråga om *beslut* konstateras: ”Substantivet *beslut* kan kombineras med två olika s.k. funktionsverb, *fatta* och *ta*. Uttrycket *ta beslut* har tidigare ansetts sämre än *fatta beslut* men numera får de båda uttrycken anses likvärdiga.”

För den som inte har omedelbar tillgång till handböcker är det mycket välkommet att återkommande problem getts en synlig plats och fått en lösning. Språkvårdsrutorna, som enligt uppgift är 400 till antalet, kan betraktas som en strävan att ge första hjälpen; någon kan kanske tycka att de helt kunde ha utelämnats till

förmån för flera uppslagsord eller exempel. Förutom att rutorna finns är det välkommet att man, där det är möjligt, klart säger ifrån vad som accepteras (jfr ovan). Detta besparar ordboksanvändaren konsultationer av annan litteratur åtminstone i de tämligen enkla fall det här är frågan om. Vissa rekommendationer får mig likväl att hoppa till. Till dessa hör *färst* som superlativform till *få* om vilket konstateras: ”*Färst* är fullt brukbart som superlativform.” *Färst* får mig att tänka på någon som inte lärt sig att tala rent – men det står mig ju dess bättre fritt att också i fortsättningen undvika detta. På det hela taget är stilrutorna välvalda och bidrar dessutom till att ordboken med tanke på layouten ger ett luftigt intryck.

10. Motsvarar SO sitt syfte?

SO uppges vara en ordbok för alla. Att man verkligen bemödat sig om att ta hänsyn till användarna framgår redan av den innehållsrika men samtidigt pedagogiska inledningen. I denna går SO användaren till mötes bl.a. genom att man avstått från termer som kan vara okända för folk i allmänhet. Uppgifter om uttalet ges inte heller med IPA, som gemene man inte kan förväntas behärska, utan med det normala alfabetet, och de avvikande tecken som använts finns uppförda på en särskild lista med uttalsbeteckningar.

Uppslagsorden svarar väl mot det som användarna kan tänkas behöva i en ordbok för allmänt, icke specialiserat, bruk och man har skyggat varken för högt eller lågt. Till följd av denna stora spännvidd kan SO också spela roll som dokumentationsordbok. Tack vare att partikelverb ofta uppförts som lemman och att idiom är uppförda som sublemman (jfr avsnitt 4) behöver användaren inte längre plöja genom massor av text för att småningom hitta det han söker. Betydelsebeskrivningarna är så vitt jag kunnat se korrekta och tillräckliga för reception av text. Det förekommer visserligen i ordboken definitioner som med naturnödvändighet

förutsätter specialkunskaper eller som annars kan vara svåra att förstå men i sådana fall bidrar dess bättre ofta de språkliga exemplen till att identifiera referenten.

Produktion av text förutsätter i praktiken så mycket och varierande information att det vore orealistiskt att avkräva en ”vanlig”, och till och med en inlärningsordbok, allt som behövs (Atkins & Rundell 2008:410f.). Icke desto mindre bör den information SO lämnar mycket väl förslå för produktion av text. I synnerhet för ovana skribenter är informationen om ortografi och böjning samt ordbildning viktig med tanke på produktion. Synonymer och uppgifter om stil och bruklighet samt inte minst valensuppgifter är därtill nödvändiga. Uppgifterna om valens kan till en början förefalla svårbegripliga men är i själva verket i de flesta fall rätt enkla och genomskinliga. Som textproducent är man ju inte heller hänvisad enbart till dessa utan får också med hjälp av språkexempel delvis eller fullständigt samma information som i de formaliserade konstruktionsuppgifterna.

SO är en synkron ordbok men inte heller den etymologiskt intresserade blir lottlös. Även om de etymologiska uppgifterna inte kan vara alltför omfattande bidrar de förhoppningsvis till att hos allmänheten förhindra uppkomsten av alltför vidlyftiga etymologier. Tillsammans med språkvårdsrutorna, som är en nyhet i SO, gör de SO till en i hög grad mångfunktionell ordbok.

Även om layouten inte är en ordboksfunktion är den av största betydelse, då den kan medverka till snabb tillgång till data och på detta sätt öka ordbokens värde som ett praktiskt instrument (Gouws 2009:12f.). Att texten är uppställd i två spalter och inte i tre gör också att SO i jämförelse med sin föregångare är lätt att navigera i.

11. Sammanfattning

Efter denna rätt omfattande granskning kan jag bara konstatera att SO är en förträfflig ordbok som täcker de flesta behov en ”normal” ordboksanvändare kan tänkas ha. Merparten av den information som erbjuds tar visserligen sikte på produktion men detta hindrar inte att recipientens behov också tillfredsställs. Att SO bitvis därtill kan vara underhållande gör den inte sämre. Karakteristiskt för SO är att den är generös med information och den är lätt att orientera sig i. Den är kort sagt en guldgruva.

Litteratur

- Atkins, B.T. Sue & Michael Rundell 2008: *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford: Oxford University Press.
- Bergenholtz, Henning 2005: Falsche und richtige lexikographische Definitionen. I: Gottlieb, Henrik, Jens Erik Mogensen & Arne Zettersten (red.): *Symposium on lexicography XI. Proceedings of the Eleventh International Symposium on Lexicography May 2–4, 2002 at the University of Copenhagen*. Lexicographica. Series Maior. Tübingen: Niemeyer Verlag, 125–132.
- Bergenholtz, Henning & Vibeke Vrang 2005: Den Danske Ordbog bind 2 (E–H) og 3 (I–L) – en ordbog for folket eller for akademikere? I: *LexicoNordica* 12, 169–187.
- Engelberg, Stefan & Lothar Lemnitzer 2009: *Lexikographie und Wörterbuchbenutzung*. 4. überarb. u. erw. Auflage. Tübingen: Stauffenberg Verlag.
- Gouws, Rufus H. 2008: Sinous lemma files in printed dictionaries: Access and lexicographic functions. I: Nielsen, Sandro & Sven Tarp (red.): *Lexicography in the 21st Century. In honour of Henning Bergenholtz*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 3–21.

- Lorentzen, Henrik & Sanni Nimb 2010: Fra ordbog til wordnet. Hvordan udmøntes en traditionel ordbogsdefinition i en formaliseret wordnetbeskrivelse? I: Lönnroth, Harry & Kristina Nikula (red.): *Nordiska studier i lexicografi 10*. Tammerfors: Skrifter utgivna av Nordiska föreningen för lexicografi 11, 329–344.
- Lorentzen, Henrik & Lars Trap-Jensen 2005: Grammatiske oplysninger i *Den Danske Ordbog*. I: Fjeld, Ruth Vatvedt & Dagfinn Worren (red.): *Nordiske studiar i leksikografi 7*. Oslo: Skrifter utgivna av Nordiska föreningen för lexicografi 8, 252–266.
- Lundbladh, Carl-Erik 1999: Ordbok eller encyklopedi – en fråga om hänsyn till användaren? I: Slotte, Peter, Pia Westerberg & Eva Orava (red.) *Nordiska studier i lexicografi 4*. Helsingfors: Skrifter utgivna av Nordiska föreningen för lexicografi 5, 265–273.
- Malmgren, Sven-Göran 1994: Språkprovets form och funktion i svenska betydelseordböcker från Östergrens Nusvensk ordbok till Svensk ordbok. I: *LexicoNordica 1*, 107–117.
- Malmgren, Sven-Göran 2009: On production-oriented information in Swedish monolingual defining dictionaries. I: Nielsen, Sandro & Sven Tarp (red.): *Lexicography in the 21st Century. In honour of Henning Bergenholtz*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 93–102.
- Malmgren, Sven-Göran & Maria Toporowska Gronostaj 2009: Valensbeskrivning i svenska ordböcker – och några andra. I: *LexicoNordica 16*, 181–196.
- Martola, Nina 2010: Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademin. 2009. 3732 s. ISBN 978-91-302267-3. I: *Folkmålsstudier* 48 (2010), 191–202.
- Nikula, Henrik 1995: Exemplens funktion i ordböcker. I: Svavarsdóttir, Asta, Guðrún Kvaran & Jón Hilmar Jónson (red.): *Nordiska studier i lexicografi 3*. Reykjavík: Skrifter utgitt av nordisk forening for leksikografi. Nr 3, 311–320.

- Nikula, Kristina 1997: Språkprov i könsperspektiv. I: *Fackspråk och översättningsteori*. VAKKI-symposium XVII. Vörå 22–23.2.1997. Vasa: Vasa universitet, 194–206.
- NEO = *Nationalencyklopedins ordbok* 1995–1996. Höganäs: Bra Böcker.
- SOB = *Svensk ordbok* 1986. Stockholm: Esselte Studium.
- Sundman, Marketta 2010: Prepositioner som partiklar – ett grammatiskt kontinuum i svenskan? I: Byrman, Gunilla, Anna Gustafsson & Henrik Rahm (red.) *Svensson och svenskan. Med sinnen känsliga för språk*. Festskrift till Jan Svensson den 24 januari 2010. Lund, 309–318.
- Svenska Dagbladet 9.12.2009 = *Borg ökar trycket på grekerna*. (http://www.svd.se/naringsliv/nyheter/borg-okar-trycket-pa-grekerna_3913629.svd). Hämtat 7.3.2010.
- Svensén, Bo 2004: *Handbok i lexikografi. Ordböcker och ordboksarbete i teori och praktik*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Szczepaniak, Renata 2006: *The Role of Dictionary Use in the Comprehension of Idiom Variants*. Lexicographica. Series Maior. Tübingen: Max Niemeyer.

Kristina Nikula
professor em.
Puolalaparken 1 b B 12
FI-20100 Åbo
f2krni@uta.fi